

O‘ZBEKISTONDA ETNOMADANIY TURIZMNI BOSHQARISH TIZIMI

Zokirjonova Hilola Akramjon qizi

Madaniyat va san’at menejmenti ta’lim yo’nalishi magistri

hilolaabdurahmonova88@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21132693>

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda etnomadaniy turizmni boshqarish tizimining mazmun-mohiyati hamda rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan. Muallif etnomadaniy turizmni mamlakatning tarixiy-madaniy merosi, milliy qadriyatlari va an’analarini saqlash hamda targ‘ib etishda muhim omil sifatida baholaydi. Maqolada etnomadaniy turizmni boshqarishning davlat, hududiy va mahalliy darajadagi mexanizmlari yoritilib, turizm sohasini tartibga solishda vakolatli davlat organlari, madaniy meros muassasalari hamda xususiy sektorning o‘rni tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: etnomadaniy turizm, turizm menejmenti, madaniy meros, turizm infratuzilmasi, raqamlashtirish, hududiy brending, turizm siyosati, turizm klasterlari.

O‘zbekistonda etnomadaniy turizmni boshqarish tizimi turizm sohasini davlat tomonidan tartibga solish, madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish, turistik infratuzilmani rivojlantirish hamda milliy qadriyatlarni xalqaro miqyosda targ‘ib qilishga qaratilgan institutsional va tashkiliy mexanizmlar majmuasidan iborat. Etnomadaniy turizmni samarali boshqarish mamlakatning tarixiy-madaniy salohiyatidan oqilona foydalanish, turizm xizmatlari sifatini oshirish hamda hududiy turizm imkoniyatlarini kengaytirishda muhim omil hisoblanadi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Turizm infratuzilmasini takomillashtirish, tarixiy va madaniy meros obyektlarini asrash, yangi turistik yo‘nalishlarni tashkil etish va xizmatlar sifatini yaxshilash bo‘yicha keng ko‘lamli institutsional islohotlar amalga oshirilmoqda. Hozirgi kunda turizm sohasini muvofiqlashtirish va boshqarishda asosiy vakolatli organ sifatida O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi faoliyat yuritib, turizm siyosatini amalga oshirish, turizm infratuzilmasini rivojlantirish va turizm mahsulotlarini xalqaro bozorda targ‘ib qilish bilan shug‘ullanadi. Turizm tizimida xizmat sifati, hududiy salohiyat va turistlar oqimini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Etnomadaniy turizmni boshqarishda muhim yo‘nalishlardan biri tarixiy va nomoddiy madaniy merosni muhofaza qilish hisoblanadi. Mazkur jarayonda O‘zbekiston

Respublikasi Madaniyat vazirligi, madaniy meros obyektlarini saqlashga mas’ul davlat organlari hamda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik muhim o‘rin tutadi. O‘zbekiston hududidagi tarixiy obidalar, me’moriy yodgorliklar, milliy hunarmandchilik markazlari va nomoddiy madaniy meros obyektlari etnomadaniy turizm resurslarining asosini tashkil etadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonning moddiy va nomoddiy madaniy meros obyektlari xalqaro ro‘yxatlarga kiritilishi etnomadaniy turizm jozibadorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

O‘zbekistonda etnomadaniy turizmni boshqarish tizimi ko‘p bosqichli mexanizm asosida tashkil etilgan bo‘lib, unda respublika, hududiy va mahalliy boshqaruv darajalari mavjud. Respublika darajasida turizm siyosati ishlab chiqiladi, normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinadi hamda strategik rivojlanish dasturlari amalga oshiriladi. Hududiy darajada viloyat hokimliklari, turizm boshqarmalari va madaniyat bo‘limlari hududlarning etnomadaniy salohiyatidan foydalanishga mas’ul hisoblanadi. Mahalliy darajada esa turizm tashkilotlari, mehmon uylari, hunarmandlar, folklor jamoalari va tadbirkorlik subyektlari etnomadaniy turizm xizmatlarini tashkil etishda faol ishtirok etadi.

Etnomadaniy turizmni boshqarishda davlat-xususiy sheriklik mexanizmi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususiy sektor tomonidan milliy uslubdagi mehmon uylari, etnoqishloqlar, hunarmandchilik markazlari va madaniy ko‘ngilochar obyektlar tashkil qilinmoqda. Bu esa turistik xizmatlar turini diversifikatsiya qilish, turistlarning madaniy tajribasini boyitish hamda yangi ish o‘rinlarini yaratishga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda O‘zbekistonda etnomadaniy turizmni boshqarish tizimida raqamlashtirish, turistik marketing va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish masalalariga ham alohida e’tibor qaratilmoqda. Turizm salohiyatini targ‘ib qilish maqsadida hududiy brending, xalqaro ko‘rgazmalar, festival va madaniy tadbirlar yo‘lga qo‘yilmoqda. Shu bilan birga, tarixiy maskanlar va madaniy obyektlarni zamonaviy texnologiyalar asosida targ‘ib qilish, virtual ekskursiyalar va elektron axborot tizimlarini rivojlantirish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Biroq, etnomadaniy turizmni boshqarish tizimida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim hududlarda turizm infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, xizmat sifati bilan bog‘liq kamchiliklar, malakali mutaxassislar yetishmasligi, hududiy marketingning sustligi hamda mahalliy aholini turizm

faoliyatiga keng jalb qilish mexanizmlarining yetarli emasligi mavjud muammolar qatoriga kiradi.

Shu sababli O‘zbekistonda etnomadaniy turizmni boshqarish tizimini takomillashtirish maqsadida hududiy turizm klasterlarini rivojlantirish, etnografik qishloqlarni tashkil etish, madaniy meros obyektlarini raqamlashtirish, xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish hamda turizm sohasi uchun malakali kadrlar tayyorlash tizimini kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

Keng ma'noda menejment - bu odamlarning mehnat, xulq-atvor motivlari va aql-idrokidan foydalangan holda g'alaba qozonish, maqsadlarga erishish haqidagi fan va san'at. Shuning uchun, u haqida maqsadli ta'sir uyushmagan elementlarni samarali va ishlab chiqaruvchi kuchga aylantirish maqsadida odamlarga. Menejmentni tashkiliy jarayonni boshqarish bo'yicha faoliyat turi va boshqa turli tashkilotlardagi odamlarni boshqarish sifatida ham aniqlash mumkin. Agar menejmentni tabiatning tashqi kuchlari, inson kuchlari, tajribani tashkil etish majmui deb hisoblagan O.Bogdanovning tashkiliy jarayon formulasiga murojaat qilsak, turizmni boshqarishni tashkiliy jarayon qismlarining o'zaro ta'sirini boshqarish deb tushunish kerak. - tabiat boyligi, mehnati, tajribasi, aql-zakovati, odamlarning xulq-atvori motivlari - turizmda inson faoliyati sohasi sifatida. Turizm menejmentining mohiyati shu hududning boshqalaridan ajratib turadigan xususiyatlari bilan bog'liq. Bir qarashda, hamma "turizm" tushunchasini tushunadi, ammo ilmiy maqsadlarda inson faoliyatining ushbu turini boshqalardan, xususan, o'zidan ajratish uchun teng mezonlar.

O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotining shakillanishi jahon bozorlarida turizm sohasidagi keskin o‘zgarishlar davriga to‘g‘ri keldi. Jahonda turizm iqtisodiyotning ahamiyatli tarmoqlaridan biriga aylandi. Turizm industriyasi millionga yaqin ishchi va xizmatchilarni ish joylari bilan ta'minlab, ular kasb mahoratining o'sishiga imkoniyatlar yaratib bermoqda. Shuni aytib o'tish kerakki, bu sohada ish bilan ta'minlanish boshqa sohalarga qaraganda ikki barobar tez o'smoqda. Ichki va xalqaro turizm rivojlanishi tartibsiz ravishda sodir b'lmaydi. Bu boshqarilishi kerak bo'lgan inson faoliyatining maxsus shaklidir.

FOYDALANILGANADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva, D. (2020). “O'zbekiston turizmida menejmentning yangi yondashuvlari”. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi jurnali.

2. Jumaniyazov, A. (2019). "Turizm sohasida innovatsion menejment". O'zbekiston turizmi: muammolar va yechimlar.
3. Tursunov, I. (2021). "O'zbekistonda turizmni rivojlantirishda yangi menejment usullari". O'zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy rivojlanishi.
4. Saidov, M. (2022). "Turizm menejmenti: nazariy va amaliy jihatlari". O'zbekiston davlat iqtisodiyot universiteti.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–5611-son Farmoni, 05.01.2019.
6. Khamraev, A. (2020). "O'zbekiston turizmida raqamli menejmentning roli". O'zbekiston turizm va sport vazirligi axborotnomasi.
7. Murodov, B. (2021). "Yangi menejment texnologiyalari va ularning turizm sohasidagi qo'llanilishi". O'zbekiston xalqaro turizm universiteti
8. .Ismoilov, R. (2018). "O'zbekistonda turizmni boshqarish: muammolar va istiqbollar". O'zbekiston iqtisodiyoti.